

**Eiropas Reģionālās plānošanas ministru
konference (*CEMAT*)**

**Pamatprincipi Eiropas kontinenta
ilgtspējīgai telpiskai attīstībai**

pieņemti Eiropas Reģionālās plānošanas ministru
konferences 12. sesijā Hannoverē,
2000. gada 7.-8. septembrī

Pamatprincipi Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai

Saturs

Priekšvārds	3
I. Pamatprincipu loma Eiropas Padomes sociālās kohēzijas politikas īstenošanā	4
II. Telpiskās attīstības politika Eiropā: jauni izaicinājumi un perspektīvas kontinenta līmenī	6
III. Privātā sektora īpašā loma telpiskajā attīstībā	9
IV. Plānošanas politikas principi ilgtspējīgai attīstībai Eiropā	10
V. Telpiskās attīstības pasākumi dažādiem Eiropas reģionu veidiem	13
VI. Sadarbības stiprināšana Eiropas Padomes dalībvalstu starpā un reģionu, pašvaldību un pilsoņu līdzdarbība	19
Ieskats nākotnē	22
Pielikums	28
Tabulas un kartes	
1. karte	Eiropas Padomes dalībvalstis
2. karte	Viseiropas transporta tīkls
3. karte	Sociālā kohēzija Eiropā
1. tabula	Eiropa salīdzinājumā ar citiem pasaules reģioniem
2. tabula	Iekšzemes kopprodukts uz iedzīvotāju ASV dolāros, izteikts ar pirktspējas paritāti, 1997. gadā
Kartes	ES iniciatīvas <i>INTERREG</i> III B sadarbības teritorijas

Priekšvārds

(1) Pēdējo desmit gadu laikā ir sperti izšķiroši un vēsturiski soļi pretim Eiropas integrācijai; no tā, savukārt, izriet jauni Eiropas Padomes uzdevumi un prioritātes. Iepazīstinot ar dokumentu **“Pamatprincipi Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai”**, Eiropas reģionālās plānošanas ministru konference (*CEMAT*) dod savu ieguldījumu sociālās kohēzijas stratēģijā. **“Pamatprincipi”** uzsver cilvēktiesību un demokrātijas teritoriālo dimensiju. To mērķis ir definēt telpiskās attīstības politikas pasākumus, ar kuru palīdzību cilvēki visās Eiropas Padomes dalībvalstīs var sasniegt pieņemamu dzīves līmeni. Tas ir svarīgs priekšnoteikums demokrātisko struktūru nostiprināšanai Eiropas reģionos un pašvaldībās.

(2) **“Pamatprincipu”** pamatā ir Eiropas Reģionālās/ telpiskās plānošanas harta (Torremolinos, 1983. gads)¹. Harta nosaka principus atsevišķu valstu un Eiropas politikai, kas vērsta uz to, lai uzlabotu Eiropas Padomes 22 dalībvalstu telpisko organizāciju un risinātu tās problēmas, kas sniedzas pāri nacionālajām robežām.

(3) Eiropas Padome pašlaik ietver 41 dalībvalsti un aptver – ar dažiem izņēmumiem – Eiropas kontinentu, kā arī Āzijas kontinenta ziemeļu daļas. Pirmo reizi gandrīz visas Eiropas valstis ir vienotas savā atbalstā cilvēktiesībām un demokrātijai; Eiropas Padome ir ieņēmusi nozīmīgu vietu kontinenta līmenī. **“Pamatprincipi”** ir vērsti uz to, lai nodrošinātu, ka visi reģioni un pašvaldības varētu ņemt aktīvu dalību Eiropas integrācijas un demokratizācijas procesos. Šajā sakarā, ir nepieciešams nekavējoties uzcelt tiltu pāri tai plaisai, kas šķir “divas Eiropas”, tas ir, vecās un jaunās dalībvalstis, ieskaitot to reģionus un pašvaldības.

(4) Eiropas kontinentu raksturo daudzveidība. Tāpat, kā ilgtspējīgie attīstības principi tiek īstenoti visas Eiropas līmenī, tie ir jāorganizē arī nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī. **“Pamatprincipos”** subsidiaritātes un savstarpīguma principi tiek propagandēti kā priekšnoteikums demokrātijai un arī kā līdzeklis, lai saglabātu “vienotību dažādībā”, kas ir Eiropas mantojums tās vēstures un ģeogrāfiskā novietojuma dēļ.

(5) **“Pamatprincipi Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai”** piedāvā Eiropas Padomes dalībvalstīm, ieskaitot to reģionus un vietējās pašvaldības, elastību un uz nākotni vērstu sadarbības bāzi. Tie sniedz ilgtspējīgas attīstības vīziju vai koncepciju, kas vērsta uz dažādajām politiskām un sabiedriskām institūcijām, kuras darbojas dažādos līmeņos valdību un administrāciju iekšienē un ārpus tām un kuras ar savām aktivitātēm veido mūsu nākotni. Šo politikas pamatprincipu pieņemšana balstās uz brīvprātīgu sadarbību. Tie nav juridiski saistoši.

I. Pamatprincipu loma Eiropas Padomes sociālās kohēzijas politikas īstenošanā

(6) 1989. gadā Eiropa izrāvās no vairākus gadu desmitus ilgās politiskās sašķeltības, kurā pilnīgi atšķīrās ne vien ekonomiskās sistēmas, bet arī pats sabiedrības organizācijas veids. Kopš tā laika demokrātiskā Eiropa ir paplašinājusies no 22 līdz 41 valstij (skat. 1. karti¹). Pašlaik Eiropas Padomes teritorijā dzīvo 770 miljoni iedzīvotāji, kas pārstāv gandrīz 14% no pasaules iedzīvotāju skaita (skat. 1. tabulu pielikumā). Pievienojoties jaunām valstīm, būtiskas ekonomiskās atšķirības Eiropas Padomes dalībvalstu starpā ir palielinājušās. IKP uz iedzīvotāju (ko mēra pēc pirktspējas paritātes) 14 vecajās dalībvalstīs pārsniedz 20 000 ASV dolārus, kamēr 11 jaunajās dalībvalstīs tas ir zem 5000 ASV dolāru (skat. 2. tabulu pielikumā). Absolūtajā un pasaules izteiksmē Eiropas IKP, kas ir 9,9 triljoni ASV dolāru (1995. gadā), ir augstāks nekā Ziemeļamerikas brīvā tirdzniecības līguma *NAFTA* valstīs (7,9 triljoni ASV dolāri). Taču, ja šo rādītāju izsaka attiecībā pret iedzīvotāju skaitu, tas ir 12 000 ASV dolāri, kas nepārprotami ir zemāk par *NAFTA* valstu līmeni (20 000 ASV dolāri). Tomēr tas ir augstāks par *MERCOSUR*, Latīņamerikas brīvās tirdzniecības zonas valstu, līmeni (5000 ASV dolāri).

(7) Reaģējot uz šīm sociālo apstākļu atšķirībām, Eiropas Padomes Valstu un valdību vadītāji savā otrajā galotņu tikšanās reizē Strasbūrā 1997. gada oktobrī deklarēja, ka "sociālā kohēzija ir viena no visvairāk vajadzīgajām nepieciešamībām paplašinātajā Eiropā"². Viņi nodeva rīkojumu Ministru komitejai: definēt sociālās kohēzijas stratēģiju, lai atbildētu uz sabiedrības izaicinājumu³. Arī Eiropas reģionālās plānošanas ministru konferencei (*CEMAT*) ir jādod savs ieguldījums šī mērķa sasniegšanā, veicinot visu Eiropas reģionu ilgtspējīgu un reģionāli sabalansētu attīstību. Tam jāveicina demokrātisko struktūru nostiprināšanās Eiropas Padomes reģionos un pašvaldībās un Eiropas starptautiskās konkurētspējas uzlabošanās.

(8) "Pamatprincipi Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskajai attīstībai" saskaņā ar ilgtspējas principu ņem vērā visu Eiropas reģionu iedzīvotāju vajadzības, bez kādiem kompromisiem attiecībā uz pamattiesībām un nākamo paaudžu attīstības perspektīvām. To mērķis jo īpaši ir harmonizēt ekonomiskās un sociālās prasības, kas jāizpilda attiecīgajai teritorijai, ar tās ekoloģiskajām un kultūras funkcijām, kā arī savā veidā dot ieguldījumu ilgtermiņa plaša mēroga līdzsvarotā telpiskajā attīstībā. Tādēļ "Pamatprincipu" īstenošanai ir nepieciešama cieša sadarbība starp telpiskās plānošanas un nozaru politikas institūcijām, kas ar saviem pasākumiem ietekmē Eiropas telpiskās struktūras (telpiskās attīstības politiku). Pamatprincipos ņemta vērā arī starptautiskā attīstība globālā līmenī, kā, piemēram, ANO Ilgtspējīgās attīstības komisijas kontekstā.

(9) Pamatprincipu slēdzieni ir balstīti uz dažādiem Eiropas Padomes dokumentiem. Tie, jo īpaši, ir Eiropas Pamatkonvencija par teritoriālo kopieni vai pārvaldes institūciju pārrobežu sadarbību vietējo kopieni un pašvaldību starpā, Torremolinos harta, analītiskais darbs Eiropas Reģionālās plānošanas stratēģijas ietvaros⁵, Eiropas Vietējo pašvaldību harta⁶ un Reģionālo pašvaldību hartas projekts⁷. Dokumentā ņemta vērā arī Eiropas Savienības Eiropas telpiskās attīstības perspektīva (*ETAP*)⁸, Baltijas Darba kārtība 21⁹ un atsevišķu Eiropas teritoriju esošās attīstības stratēģijas, kā, piemēram, Vīzija un stratēģijas apkārt Baltijas jūrai (*VASAB*)¹⁰ - sadarbība starp 11 valstīm), Struktūrshēma *BENELUX* valstīm¹¹ (trīs sadarbības valstis) un Stratēģija integrētai

¹ Kartes u.c. attēlus sk. dokumenta oriģinālajā - angļu valodā

telpiskai attīstībai Centrāleiropā, Adrijas un Donavas baseinā (*VISION PLANET*¹² – pašlaik divpadsmit sadarbības valstis).

II. Telpiskās attīstības politika Eiropā: jauni izaicinājumi un perspektīvas kontinenta līmenī

(10) Apzinoties Eiropas Padomes kontinentālo dimensiju, paveras jaunas iespējas telpiskās plānošanas politikai, un tajā pašā laikā tā tiek pakļauta jauniem izaicinājumiem. Pasaulē, kas ir pakļauta arvien pieaugošai globalizācijai, Eiropas kontinentam ir jā saglabā savas ekonomiskās pozīcijas. Eiropas kontinenta specifiskais potenciāls, kuru nepieciešams pilnīgāk izmantot, izpaužas plašajā ainavu un kultūru spektrā, kas ir izveidojis Eiropu tādu, kāda tā ir, savstarpējā atbalsta un sadarbības attīstībā dažādās kontinenta izpausmes sfērās un pieaugošajā rietumu, austrumu, dienvidu un ziemeļu Eiropas integrācijā.

1. Starpkontinentālās attiecības kā Eiropas telpiskās attīstības politikas stratēģiskais elements

(11) Īpašas attīstības iespējas Eiropas kontinentam piedāvā tā ģeogrāfiskais stāvoklis. Tā raksturīgākās iezīmes ir arvien pieaugošā saikne ar Āziju un gandrīz 100 000 km garā krasta līnija.

(12) Fakts, ka Āzija ir visblīvāk apdzīvotais kontinents pasaulē, un tās ekonomiskā pieauguma tempi pamatos augsti, dod iespēju izmantot iespēju, ko piedāvā sauszemes tilts starp Eiropas Padomes austrumu daļas valstīm (it īpaši Krievijas Federāciju, un tās valstis, kas robežojas ar Melno jūru un Grieķiju), un Vidējie un Tālie austrumi, jo īpaši attīstot jaunus tirdzniecības koridorus. Eiropas austrumu mala varētu koncentrēties uz tirdzniecību un sadarbību starp Eiropu un Āziju. Šajā kontekstā īpaši nozīmīga ir enerģijas un transporta tīklu organizācija un attīstība.

(13) Tirdzniecības plūsmas starp Eiropu un jaunajiem ekonomiskajiem blokiem citos kontinentos, kā, piemēram, *MERCOSUR*, *NAFTA* un *ASEAN*, ekonomikas globalizācijas kontekstā nepārtraukti pieaug. Okeāni tiek uzskatīti par svarīgu nākotnes attīstības resursu, un arvien pieaug jūras transporta konkurētspēja. Daudziem piekrastes reģioniem un salām vajadzētu izmantot priekšrocības, ko piedāvā mūsdienīgā jūrlietu ekonomikas attīstība, kas sniedzas tālāk par kuģniecības attīstību, ietverot arī specifiskas jaunās tehnoloģijas, jūras resursu izmantošanu un ilgspējīgu starptautisko tūrismu. Priekšnosacījums ir, lai kontinenta piekrastes teritorijās būtu dinamiskas ostas, ko papildina efektīvas iekšzemes transporta iespējas.

(14) Eiropas tuvums Ziemeļāfrikai, ko vēl vairāk veicina jaunie sakaru un transporta līdzekļi, kā arī straujais iedzīvotāju pieaugums Vidusjūras dienvidu krastā nosaka nepieciešamību pēc ciešākas sadarbības starp visām Eiropas un Āfrikas valstīm, kas robežojas ar Vidusjūru. Tas jo īpaši attiecas uz intensīvāku sadarbību ekonomikas un tūrisma jomās, kā arī plašāku dabas un kultūras mantojuma izmantošanu pilsētu un reģionālajā attīstībā. Lai nodrošinātu sabalansētāku, ilgspējīgu un integrētu Vidusjūras reģiona Eiropas daļas attīstību, līdztekus šī reģiona ekonomiskajai un sociālajai attīstībai, ir jānodrošina atbilstoša telpiskās attīstības politika. Sadarbības programmu jomā jārada iespējas efektīvai sinerģijai un koordinācijai ar atbilstošajām ES palīdzības programmām (*INTERREG un MEDA*) (cf 72. punkts)

(15) Turklāt, ņemot vērā, ka 1992. gadā Eiropā iebrauca vairāk nekā 290 miljoni viesu, Eiropa uzskatāma par pasaules vadošo starptautisko tūrisma galamērķi, pie kam pieejamās prognozes norāda uz tūristu skaita dubultošanos laikā līdz 2020. gadam. Attiecīgi starptautiskā tūrisma industrija ar visām tās iespējām un riskiem ir stratēģisks elements Eiropas telpiskajā attīstībā. Tūrisma attīstība koncentrējas ne tikai uz pievilcīgākajiem, bet arī uz vides un kultūras ziņā jutīgākajiem Eiropas rajoniem. Tas jo īpaši attiecas uz piekrastes teritorijām, visvairāk uz Vidusjūru, salām, noteiktām ielejām, Alpiem un citiem kalnu masīviem, daudzām dabas teritorijām un dažādām vēsturiskajām pilsētām un citām vietām, kam piemīt vērtība no vēstures un civilizācijas attīstības viedokļa.

2. Kultūru daudzveidība

(16) Eiropai ir raksturīga kultūru dažādība, ko ietekmējuši reģionālie, nacionālie un starptautiskie faktori, kur tikai viens no rādītājiem ir aptuveni 60 dažādās Eiropā lietotās valodas. Kultūru daudzveidība ir ietekmējusi izteiksmes veidus (valodas, mūzika, glezniecība, arhitektūra, utt.), kā arī ekonomisko aktivitāšu, dzīves apstākļu, brīvā laika pavadīšanas un mobilitātes specifiku. Šīs kultūras lielā mērā noteikušas ainavu, pilsētu un apdzīvoto vietu dažādību, kā arī Eiropas arhitektūras mantojumu. Šī kultūru daudzveidība, kas pagātnē ir bijusi saspīlējuma un konfliktu avots, šodien nodrošina nenovērtējamu ilgspējīgas telpiskās attīstības potenciālu. Modernās sociāli ekonomiskās un tehnoloģiskās attīstības formas nedrīkst nolīdzināt kultūras identitāti. Granādas konvencija par Eiropas arhitektūras mantojuma saglabāšanu (Eiropas Padome, 1985. g.), Valetas konvencija par arheoloģiskā mantojuma saglabāšanu (Eiropas Padome, 1992. g.), kā arī Florences harta par vēsturisko parku un dārzu aizsardzību (*ICOMOS-IFLA*, 1981. g.) ietver svarīgus kultūras mantojuma saglabāšanas un uzlabošanas principus ilgspējīgas telpiskās attīstības kontekstā.

3. Lielie Eiropas reģioni kā pamats savstarpējam atbalstam un sadarbībai

(17) Eiropas sociālo kohēziju ir nostiprinājusi transnacionālā sadarbība lielo Eiropas reģionu ietvaros. Kā vienu no tādiem var minēt Eiropas Savienību, kuras telpiskās attīstības principus un sadarbības mērķus definē Eiropas Telpiskās attīstības perspektīva (ETAP). Savukārt pašas Eiropas Savienības iekšienē ir vairākas savstarpējās sadarbības zonas, kā, piemēram, Alpi un Ziemeļjūras reģions. Vairākus gadus uz šiem reģioniem ir bijuši koncentrēti daudzi sadarbības projekti, kuru mērķis ir bijis sabalansētas reģionālās attīstības stiprināšana. Ārpus Eiropas Savienības (vai reģionos, kas ar to daļēji pārklājas) transnacionālā sadarbība pašlaik notiek Baltijas jūras reģionā, dienvidaustrumu Eiropā un Donavas reģionā, kā arī Barenca jūras reģionā un Ziemeļu dimensijas iniciatīvas reģionā (cf. ar 71. punktu).

(18) Ekonomiskās integrācijas un globalizācijas kontekstā līdztekus vēlamajiem izaugsmes impulsiem vērojama arī negatīva ietekme, kā, piemēram, uz vides apstākļiem un sociālo kohēziju. Pastāv risks, un jo īpaši tas sakāms par jaunajām dalībvalstīm, ka attīstība notiek tikai izolētas izaugsmes teritorijās, kas atrodas apkārt metropoļu reģioniem, kamēr citas Eiropas Padomes teritorijas ar lielākām un mazākām pilsētām un lauku teritorijām no šī izaugsmes procesa tiek izslēgtas. Taču Eiropai piemīt vajadzīgais potenciāls, lai panāktu policentrisku attīstības modeli, ko raksturo vairākas nozīmīgas izaugsmes zonas, ieskaitot tās, kas atrodas perifērijā un kas ir organizētas kā pilsētu tīkli,

kas spēs nodrošināt dinamiku un nepieciešamās ārējās liela mēroga ekonomikas tālāko investīciju piesaisti. Bez tam policentriska attīstība palīdz samazināt vides problēmas un sociālo spriedzi, kā arī stabilizēt demokrātiskās struktūras. Viscaur Eiropā vienkārši reproducējot centra-perifērijas modeli, vienlīdz tiktu apdraudēts gan centrs, gan perifērija, un tas neatbilstu kontinenta apdzīvojuma modeļa vēsturiskajai attīstības gaitai. Lielāka apdzīvoto vietu integrācija gan lielo Eiropas reģionu ietvaros, gan to starpā ir ārkārtīgi svarīga, lai veicinātu jaunus izaugsmes procesus Eiropas nomaļākajos rajonos, kas var veicināt tās pilsētu struktūras ilgtermiņa nostiprināšanos un padarīt to konkurētspējīgāku.

(19) Līdztekus metropoļu teritorijām, arī tās pilsētas, kas kalpo par vārtiem, caur kuriem plūst transporta sakari un tirdzniecība ar citiem kontinentiem (piemēram, pilsētas, kurās ir ostas, lidostas, gadatirgi, kultūras centri) ir liels solis pretim policentriskam, visu kontinentu aptverošam izaugsmes modelim. Lai gan šādas pilsētas- vārti pagātnē veidojās Eiropas rietumu un dienvidu piekrastes rajonos, šodien tām pastāv iespējas attīstīties arī Eiropas austrumu perifērijā, jo tur veidojas jauni transporta un enerģētikas koridori uz Āziju.

(20) Eiropas Savienības Trans-Eiropas transporta tīkls, Viseiropas koridori un zonas un TINA tīkls asociētajās valstīs (kura mugurkauls ir Viseiropas koridori) kopā veido Eiropas transporta infrastruktūras pamatu. To prioritārais uzdevums ir savienot metropoļu reģionus. 2. kartē "Viseiropas transporta tīkls" attēlotas Eiropas transporta politikas prioritātes, jo reprezentē ES lēmumus, trīs notikušo Viseiropas satiksmes ministru konferenču un darba grupas, kas atbild par infrastruktūras vajadzību noteikšanu asociētajās valstīs (Transporta infrastruktūras vajadzību izvērtējums - *TINA*), darba rezultātus. Tomēr šis Viseiropas transporta tīkla attēlojums ir vēl tikai sākuma punkts patiesai Viseiropas transporta politikai, kas ir jo īpaši neatliekama nepieciešamība, tagad, kad satiksmes pārslodze sasniedz nepieņemamus apmērus, dzelzceļa tīkliem daudzos Eiropas reģionos nekavējoties nepieciešama modernizācija, piekrastes un jūras kuģošanas iespējas nav pietiekami izmantotas un vides problēmām nav vērojama tendence mazināties.

(21) Šajā sakarā tirdzniecības sakaru pieaugums starp rajoniem, kas ģeogrāfiski atrodas tālu viens no otra, nosaka nepieciešamību pārskatīt transporta sistēmu organizāciju. Apsverot visas iespējas no kontinentālā viedokļa, satiksmes nodrošināšanai starp tālāk novietotiem punktiem konkurētspējīgi varētu izrādīties alternatīvie ceļi, un jo īpaši saistībā ar pašlaik mazāk izmantotiem satiksmes līdzekļiem.

4. Veco un jauno dalībvalstu integrācija

(22) Strauji progresē veco un jauno Eiropas Padomes dalībvalstu ekonomiskā integrācija. Par spīti nozīmīgajam progresam, kas jau sasniegts šo valstu tuvināšanās jomā, ceļā, kas ved uz sociālo kohēziju Eiropā, joprojām sagaida nopietnas grūtības, kuru pamatā galvenokārt ir pastāvošās dzīves līmeņa atšķirības austrumos un rietumos (skat. 3. karti). Visvairāk pūļu jāpieliek, lai uzlabotu infrastruktūru, attīstītu pierobežas, lauku un atpalikušos rajonus un stiprinātu mazās un vidējās pilsētas. Politikai ir jābūt virzītai uz izaugsmi, pamatojoties uz ciešāku integrāciju ar reģionālo un transporta politiku, kā arī ciešāku sadarbību ar privāto sektoru. Jāņem vērā arī vides aizsardzības prasības, veicot pienācīgu vides ietekmes novērtējumu. Paredzams, ka nozīmīgu ieguldījumu Eiropas

Padomes veco un jauno dalībvalstu integrācijā dos arī jauno sakaru tehnoloģiju attīstība, kas veicinās informācijas un tehnoloģiskās kompetences apmaiņu.

III. Privātā sektora īpašā loma telpiskajā attīstībā

(23) Privātās investīcijas ir viens no sociālās un attiecīgi arī telpiskās attīstības dzinējspēkiem. Viens no telpiskās plānošanas politikas vissvarīgākajiem uzdevumiem saskaņā ar plānošanas politikas mērķiem ir nodrošināt privātos investorus ar uz nākotni vērstas attīstības perspektīvām un plānošanas drošību. Līdztekus atbilstošajai nozaru politikai, telpiskās attīstības politikai būtu jādod savs ieguldījums, vairojot vietējo pašvaldību un reģionu pievilcību privātajiem investoriem reģionālā un vietējā līmenī tādā veidā, kas atbilst sabiedrības interesēm.

(24) Privāti finansētos liela mēroga projektus jau agrīnā stadijā ir nepieciešams saskaņot ar "sava" reģiona attīstības perspektīvām. Vienīgi tad, ja lieli projekti, kā, piemēram, ātrgaitas dzelzceļi un to mezgli, kravu pārvadājumu centri, lidostas, kongresu un konferenču centri, utt., tiks balstīti uz atbilstošu ilgtermiņa telpisko plānošanu, tie apkārtējās teritorijās varēs radīt nozīmīgu dinamismu ekonomikas attīstības jomā un dot savu ieguldījumu telpiski sabalansētā attīstībā. Kompetentiem pārvaldes orgāniem ir jānodrošina, lai liela mēroga attīstības projekti nestu labumu apkārt esošajām pilsētām un pašvaldībām. Telpiskās attīstības politika var šādā veidā dot ieguldījumu arī nelabvēlīgās konkurences mazināšanā vietējo pašvaldību starpā, kam savukārt ir pozitīva ietekme uz investīciju klimatu.

(25) Daudzus Eiropas reģionus nepieciešams padarīt pievilcīgākus ārvalstu tiešajām investīcijām. Iepriekšējo desmit gadu pieredze parāda, ka ārvalstu tiešās investīcijas ir tikušas nevienmērīgi sadalītas pa Eiropas kontinentu. To kopējais apjoms periodā no 1994. – 1996. gadam vecajās dalībvalstīs bija 7 reizes augstāks nekā jaunajās dalībvalstīs, kam nākas saskarties ar lielu investīciju trūkumu savas telpiskās un apdzīvojuma struktūras modernizācijai (skat. 2. tabulu).

(26) Tāpēc ka nepietiek sabiedriskā finansējuma, lai apmierinātu sabiedrības vajadzības, jo īpaši attiecībā uz tehnisko un sociālo infrastruktūru un ar to saistītajiem pakalpojumiem, privātajām investīcijām turpmākajos gados būs jānodrošina lielāks ieguldījums reģionālās attīstības mērķu sasniegšanā. Jāatbalsta valsts un privātā sektora sadarbība sfērās, kuras iepriekš ir pilnībā piederējušas valsts sektoram. Tas jo īpaši attiecas uz dažādām infrastruktūras un pakalpojumu jomām (transporta, telekomunikācijas, ūdens apgāde, veselības aprūpe, izglītība, utt.) – un uz vietējās attīstības jomu. Līdztekus privātajam kapitālam intensīvāk ir jāizmanto arī tirgus ekonomikas pieredze projektu vadības jomā. Visos Eiropas reģionos valsts-privātā sadarbība uzlūkojama kā papildinājums sabiedriskajiem pakalpojumiem, kam arī turpmāk būs jāpilda svarīgas funkcijas.

(27) Svarīgs apstāklis sabiedriskā un privātā sektora sadarbības panākumu nodrošināšanā ir efektīva administratīvā struktūra ne tikai nacionālajā, bet arī reģionālajā un vietējā līmenī. Tai jāspēj nodrošināt bāzi privāto ieguldītāju piesaistei un efektīvi uzraudzīt projektu īstenošanu. Tādēļ ir nepieciešams ļoti skaidri formulēt līgumu nosacījumus.

(28) Reģionāli sabalansētas un ilgtspējīgas attīstības kontekstā īpaša loma ir mājokļa sektoram, ko nosaka kā uz sabiedrību vērsta funkcija, tā arī kvantitatīvā nozīme un tā daudzējādais efekts uz ekonomiku un nodarbinātību. Ekonomiskais pieaugums un

demogrāfiskās izmaiņas kopīgi nosaka izmaiņas pieprasījumā pēc dzīvokļiem gan kvantitatīvā, gan kvalitatīvā, gan izvietojuma ziņā.

(29) Dzīvojamo namu celtniecība – līdztekus esošā dzīvojamā fonda atjaunošanai un modernizācijai – ir viens no svarīgākajiem investīciju sektoriem ekonomikā, un to lielā mērā finansē privātais sektors. Dzīvokļu īres un privāto īpašumu veicināšana mobilizē privāto kapitālu daudz lielākā mērā, nekā to spēj subsīdiju apjoms. Mājokļu sektora veicināšana ir svarīga ne vien dzīvojamā fonda un reģionālās politikas, bet arī īpašumtiesību politikas skatījumā. Šī pēdējā aspekta nozīme pieaug saistībā ar nepieciešamību, kas izriet no demogrāfiskajām izmaiņām, lai cilvēki vecumā lielākā mērā spētu paši apmierināt savas finansiālās vajadzības.

IV. Plānošanas politikas principi ilgtspējīgai attīstībai Eiropā

(30) Eiropas Padomes teritorijas ilgtspējīgas telpiskās attīstības politikas izstrādei ir jābalstās uz šādiem reģionāli sabalansētākas attīstības principiem:

1. Teritoriālās kohēzijas veicināšana, uzlabojot sabalansētāku reģionu sociālo un ekonomisko attīstību un konkurētspēju

(31) No telpiskā viedokļa pamatotiem lēmumiem un investīcijām jābalstās uz policentriskas attīstības modeli gan Eiropas, gan nacionālajā un reģionālajā līmenī. Tas nozīmē, ka tālāk jāattīsta Eiropas metropoļu rajoni un pilsētas, kas kalpo kā vārti, un ka jānostiprina tie reģioni, kas ir vāji ekonomisko investīciju piesaistes ziņā. Tas ir jo īpaši svarīgi veco industriālo reģionu un lauku teritoriju gadījumā. Lai to panāktu, reģionālajām un vietējām varas iestādēm jābūt gatavām aktīvi īstenot telpiskās attīstības politiku. Ir jābūt demokrātiskām teritoriālajām institūcijām, augstiem pārvaldes prakses standartiem un lietišķai politikai, kā arī lielākai pilsoņu un sabiedrības grupu līdzdalībai telpiskajā plānošanā.

2. No pilsētu funkciju izrietošas attīstības veicināšana un saiknes uzlabošana starp pilsētām un laukiem

(32) Pilsētu, ieskaitot mazo pilsētu un vidēja lieluma reģionu centru, sistēmas un funkcijas jāattīsta tā, lai atvieglotu lauku iedzīvotāju pieeju tām. Pilsētu tīklu radīšana un nostiprināšana palielina šo pilsētu savstarpējās papildināšanas spēju un nodrošina to sinerģiju un liela mēroga ekonomiku, veicina specializāciju un pozitīvi ietekmē ekonomisko konkurenci, tajā pat laikā izvairoties no iespējamajām kļūmēm.

(33) Pilsētu un lauku sadarbībai ir pieaugoša loma, jo īpaši sabiedriskā transporta tīklu attīstībā, lauku ekonomikas atjaunošanā un dažādošanā, infrastruktūru produktivitātes palielināšanā, atpūtas teritoriju radīšanā pilsētu iedzīvotājiem un dabas un kultūras mantojuma aizsardzībā un labākā apsaimniekošanā. Pilsētu un lauku efektīvas partnerības nosacījums ir sekmīga sadarbība uz vienlīdzības pamatiem vietējo pašvaldību starpā.

3. Sabalansētākas sasniedzamības veicināšana

(34) Nepieciešams pēc iespējas ātri pabeigt Trans-Eiropas transporta tīklu, kas ir priekšnoteikums tam, lai nodrošinātu ikvienas Eiropas vietas labu sasniedzamību (cf. ar 20. punktu). Jau noslēgtos līgumus par transporta tīklu izveidi var būt nepieciešams rūpīgi caurskatīt un papildināt no telpiskās attīstības viedokļa.

(35) Reģionāli sabalansētākas attīstības sasniegšanas interesēs ir jāuzlabo saiknes starp mazajām un vidēja lieluma pilsētām, kā arī lauku un salu rajoniem, un Trans-Eiropas tīkliem un transporta centriem (dzelzceļiem, autoceļiem, kuģošanai piemērotajiem ūdensceļiem un ostām, lidostām vai jauktā transporta centriem). Jāpalielina arī reģionālā sasniedzamība, nodrošinot trūkstošās satiksmes saiknes reģionu iekšienē. Ņemot vērā arvien pieaugošās transporta plūsmas, nepieciešamas integrētas stratēģijas, kas ņemtu vērā dažādos transporta veidus un – vienlīdz lielā mērā – telpiskās plānošanas politikas prasības. To darot, ir jāņem vērā tas, ka dzelzceļu, ūdensceļu un jūras transporta ietekme uz vidi ir mazāka.

4. Informācijas un zināšanu pieejamības attīstība

(36) Informācijas sabiedrības veidošanās pašlaik ir viens no svarīgākajiem fenomeniem, kas pārveido sabiedrību un tās teritoriālo struktūru. Īpaša uzmanība jāpievērš visiem reģioniem, lai nodrošinātu, ka pieeju informācijai neierobežo fiziski vai cita veida šķēršļi. Ir jāuzlabo un jāpaplašina telekomunikāciju tīkli, lai tie aptvertu visu teritoriju. Tarifi nedrīkst būt pārmērīgi augsti. Ir jāveicina nacionālā un reģionālā saikne starp informācijas nodrošinātājiem un potenciālajiem lietotājiem, kā, piemēram, tehnoloģiskajiem parkiem, tehnoloģijas nodošanas institūtiem un pētniecības un apmācības centriem, kā arī tiešsaistes datu banku izveide, kas aptvertu tādas jomas, kā, piemēram, produkti, prasmes un tūrisms, lai dotu reģioniem iespēju sevi piedāvāt tirgū un paplašināt to saites ar pasaules ekonomiku.

5. Vides kaitējumu mazināšana

(37) Ir jānovērš vides problēmas, kas var rasties nozaru politikas vai vietēja līmeņa lēmumu nepietiekamas koordinācijas dēļ. Telpiskās plānošanas politikai ir jāsniedz atbalsts dažāda veida videi nodarīto kaitējumu novēršanai vai mazināšanai, kā, piemēram, veicinot mazāk kaitīgu lauksaimniecības vai mežsaimniecības praksi, videi draudzīgākus transporta veidus un enerģētikas sistēmas, atjaunojot pamestās pilsētu teritorijas un atvaseļojot to vidi, novēršot rūpnieciskās avārijas, atjaunojot teritorijas, kas cietušas no rūpnieciskā piesārņojuma un agrākām militārām aktivitātēm, kā arī ierobežojot priekšpilsētu paplašināšanos.

6. Dabas resursu un dabas mantojuma uzlabošana un aizsardzība

(38) Dabas resursi attiecas ne vien uz pareizi sabalansētu ekosistēmu, bet arī uz reģionu pievilcību, atpūtas iespējām un vispārējo dzīves kvalitāti. Tie ir jāaizsargā. Ilgtspējīgā telpiskās plānošanas politikā jāņem vērā arī Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību (1979)¹³ un Viseiropas Bioloģiskās un ainavu daudzveidības stratēģija¹⁴.

(39) Ūdens resursu pārvaldes integrētajās stratēģijās¹⁵ cita starpā ir jāietver arī virszemes un gruntsūdeņu aizsardzība, mēslojuma un apūdeņošanas kontrole zemnieku saimniecībās, notekūdeņu attīrīšana, un tā tālāk. Ūdens resursu pārvietošana starp reģioniem apsverama vienīgi tad, ja vietējie resursi ir nepietiekami vai nav izmantojami par ekonomiski pamatotu cenu. Lai aizsargātu no pazemes avotiem nākošā dzeramā ūdens kvalitāti, ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt, lai jebkāda veida ūdensapgādes tīklu paplašināšana nenotiktu bez vienlaicīgas kanalizācijas un notekūdeņu attīrīšanas un aizvākšanas iekārtu nodrošināšanas tādā pašā apmērā.

(40) Telpiskās plānošanas politika ir vērsta uz ekosistēmu, tajā skaitā, ekoloģisko tīklojumu, kā arī mitrāju, kas ir daļa no šādiem tīklojumiem, atjaunošanu un saglabāšanu. Lai sasniegtu šo mērķi, nepieciešams identificēt dažādus ekoloģiskos elementus, kā piemēram daļēji dabiskās teritorijas, ūdens resursus, labvēlīga mikroklimata un pamestas rūpnieciskās teritorijas, kuras nepieciešams atvērēt, vai buferzonas. Savstarpēji saistīta īpaši aizsargājamo teritoriju tīkla radīšana Eiropas Savienībā un kandidātvalstīs, ko dēvē par *Natura 2000*¹⁶, ir viens no pasākumiem, kas palīdz šī mērķa sasniegšanā. Šie jautājumi ir risināmi ar atbilstošu pasākumu palīdzību. Saistībā ar Eiropas Vides ministru konferenci ("Videi Eiropai"), šādu tīklu veidošanas centieni jāizvērs Eiropas mērogā.

7. Kultūras mantojuma uzlabošana kā attīstības faktors

(41) Konkrētu vietu un reģionu pievilcības palielināšana investoru, tūristu un plašas sabiedrības acīs, saglabājot, aprūpējot un apsaimniekojot kultūras mantojumu, dod nozīmīgu labumu ekonomiskajai attīstībai un reģionālās identitātes nostiprināšanā. Telpiskās attīstības politikai jābūt vērstai uz kultūras mantojuma integrētu pārvaldi, kas tiek uzlūkota kā evolucionārs process, kura ietvaros tiek saglabāts šis mantojums un ņemtas vērā modernās sabiedrības vajadzības. Daudzās valstīs ir pieminekļi, un tās glabā pēdas no daudzām mākslas skolām un tendencēm, kas iekļauti, piemēram, Renesanses ceļā, Reformācijas un Kонтрreformas ceļos, Venēcijas, Bizantijas un Otomaņu ceļos, Hanzas un Vikingu ceļos, Jūgendstila un Modernās mākslas ceļos. To identifikācijai un kopējas pieejas izstrādei kultūras mantojuma saglabāšanā, atjaunošanā un izmantošanā jānotiek speciālas lielo kultūras ceļu programmas ietvaros. Līdzīgā veidā arī to vērtīgo mantojumu, kas veido daļu no Eiropas rūpnieciskās un sociālās vēstures, var iekļaut kultūras maršrutos, tādējādi saglabājot nākamajām paaudzēm. Ir jādomā ne vien par pagātnes mantojuma saglabāšanu, bet arī par harmoniju un radošu pieeju telpiskajās attiecībās starp moderno arhitektūru un urbāno dizainu un tradicionālo mantojumu.

(42) Daudzās dalībvalstīs ir tādi kultūrvēsturiskā mantojuma aspekti, kas vēsturisko izmaiņu un mainīgo robežu rezultātā pieder ne tikai vienai, bet vairākām tautām, valodu grupām un reliģiskajiem grupējumiem, no kuriem daži vairs pat neapdzīvo attiecīgos reģionus. Telpiskās attīstības politikai ir jā saglabā un jārespektē atmiņas, kas pieder ikvienai šādai tautai, valodu kopienai un reliģiskam grupējumam, kas radījis kādu īpašu kultūras mantojuma aspektu.

8. Enerģijas resursu attīstība, ievērojot drošību

(43) Telpiskās attīstības politika ir vērsta uz atjaunojamo enerģijas resursu kā saskaņotu, videi draudzīgu sistēmu izmantošanas veicināšanu un enerģijas tīklu izveidošanas pabeigšanu Viseiropas līmenī. Īpaša uzmanība jāpievērš naftas un gāzes transporta attīstībai no Ziemeļjūras, Kaspijas jūras reģiona un Krievijas Federācijas.

(44) Ņemot vērā lielo enerģijas patēriņu dažās valstīs, par prioritāru jāuzskata efektīvāka enerģijas un jau esošo iekārtu izmantošana. Ir jāuzlabo enerģijas iegūšanas efektivitāte konvencionālajās spēkstacijās, jāsamazina gaisa piesārņojums. Tas palīdzēs mazināt arī globālo sasilšanu.

(45) Nepieciešams uzlabot veco atomelektrostaciju drošību. Bez tam Eiropas kontinentā ir daudzas atomelektrostacijas, kuru kalpošanas laiks beigsies tuvākajās desmitgadēs. Vietas, kur tās atrodas, būs nepieciešams atvērt. Tas noteiks jaunus telpiskās attīstības politikas uzdevumus.

9. Augstas kvalitātes, ilgtspējīga tūrisma veicināšana

(46) Telpiskās attīstības politika ir vērsta uz tūrisma piedāvāto attīstības iespēju izmantošanu, un tas jo īpaši attiecas uz nelabvēlīgajiem reģioniem. Par prioritāti uzskatāma augstas kvalitātes un ilgtspējīga tūrisma veidu attīstība. Vispārējos vilcienos galvenais, kas ir nepieciešams, ir dziļa izpratne par ekosistēmām un par tūristu skaitu, kādu spēj uzņemt attiecīgā teritorija, kā arī jauni kontroles instrumenti (ietekmes uz reģionu izvērtējums). Videi nekaitīgi tūrisma veidi, kas ir rūpīgi pieskaņoti vietējiem un reģiona apstākļiem, kā, piemēram, ekotūrisms, daudziem reģioniem var piedāvāt vitālu attīstības iespēju, kura nākotnē ir jāizmanto.

10. Dabas katastrofu ietekmes ierobežošana

(47) Katru gadu Eiropā ievērojamus postījumus nodara dabas katastrofas, kā, piemēram, zemestrīces, viesuļvētras, mežu ugunsgrēki un noslīdeņi, atstājot sekas uz cilvēku dzīvi un veselību, ekonomiku, apdzīvojuma struktūru un ainavām. Ir nepieciešams veikt profilaktiskus pasākumus telpiskās attīstības politikas kontekstā, kuru mērķis ir samazināt postījumu apjomu un padarīt apdzīvojuma struktūru mazāk ietekmējamu. Pie šādiem pasākumiem, pieder, piemēram, pasākumi zemes izmantošanas un būvniecības jomā.

V. Telpiskās attīstības pasākumi dažādiem Eiropas reģionu veidiem

(48) Līdztekus principiem, kas attiecas uz ilgtspējīgu telpiskās attīstības politiku, tiek ierosināti arī detalizētāki telpiskās attīstības pasākumi Eiropas kultūrainavām, kā arī konkrēti pasākumi, kas vērsti uz reģionāli sabalansētāku un ilgtspējīgu attīstību atsevišķos Eiropas reģionos. Šīm teritorijām raksturīga augsta dažādības pakāpe un daļēja pārklāšanās, ko nosaka pats to raksturs. Iesaistītajām pusēm ir jāizlemj, kuri no ierosinātajiem pasākumiem būtu jāiekļauj telpiskās attīstības politikā un kādā prioritārajā secībā.

1. Kultūrainavas

(49) Eiropa sastāv no daudzveidīgām kultūrainavām. Tās veido nozīmīgu Eiropas mantojuma daļu un kalpo kā liecība par pagātnes un tagadnes attiecībām starp cilvēku un viņa dabisko un paša radīto vidi. Lauksaimnieciskās, mežrūpnieciskās un rūpnieciskās ražošanas paņēmieni attīstība un izmaiņas pilsētu plānošanā, transportā un citos infrastruktūras veidos, tūrismā un atpūtas paradumos paātrina Eiropas kultūrainavu transformāciju, un tām var būt arī negatīvs iespaids uz to kvalitāti un izmantošanu. Tas sakāms ne vien par vērtīgajām daļēji dabiskajām ainavām, bet vispārējos vilcienos attiecas arī uz visu veidu kultūrainavām, jo īpaši tām, kas ir svarīgs pilsētvides komponents.

(50) Telpiskās plānošanas politika var dot ieguldījumu ainavu aizsardzībā, apsaimniekošanā un uzlabošanā, adaptējot atbilstošus pasākumus, jo īpaši, organizējot labāku sadarbību dažādu sektoru politiku starpā attiecībā uz to ietekmi uz teritoriju. Pie šādiem atbilstošiem pasākumiem ainavu aizsardzības jomā pieder:

- ainavu attīstības integrācija telpiskajā plānošanā, kā arī nozaru politikās tādās jomās, kā, piemēram, ekonomika, lauksaimniecība, infrastruktūra un pilsētvides attīstība, kultūras vide, sociālā attīstība, kurām visām ir tieša vai netieša ietekme uz ainavu attīstību;

- ainavu izpēte un vispārējs novērtējums, to iezīmju, ekosistēmu un to pārveidojošo spēku un problēmu analīze, ainavas kvalitātes mērķu definēšana un izmantošana;
- integrētas politikas īstenošana, kas vienlaikus vērsta uz ainavu aizsardzību, apsaimniekošanu un plānošanu;
- ainavu attīstības aplūkošana starptautiskās programmās;
- ciešāka pārrobežu, starptautiskā un starpreģionālā sadarbība tādās jomās, kā ainavu attīstība, pieredzes apmaiņa un pētniecības projekti, kas jo īpaši ietver vietējās un reģionālās pašvaldības;
- iedzīvotāju, privāto organizāciju un teritoriālo pārvaldes iestāžu apziņas stiprināšana par ainavu vērtību un ekonomisko nozīmi, to evolūciju un to saglabāšanas un uzlabošanas iespējām;
- lielāka ainavu attīstības integrācija apmācības programmās dažādās disciplīnās; starpdisciplinārās apmācības programmas.¹⁷

2. Pilsētu teritorijas

(51) Lai sasniegtu mērķi nodrošināt Eiropas apdzīvojuma struktūras policentrisku attīstību, līdztekus ekonomiskā potenciāla nostiprināšanai tiek ierosināti tālāki pasākumi, kas vērsti uz pilsētu ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu. Pie tiem pieder:

- tādu stratēģiju izstrāde, kas ir pielāgotas vietējam kontekstam un vērstas uz ekonomikas restrukturizācijas seku pārvarēšanu;
- pilsētu teritoriju paplašināšanās (pilsētu izplešanās) kontrole: piepilsētu izplešanās tendenču ierobežošana, palielinot būvniecībai izmantojamas zemes piedāvājumu pilsētās, aktivizējot neizmantotās teritorijas un izmantojot uz telpas ekonomiju vērstas celtniecības metodes, attīstot celtniecībai izmantojamas zemes transporta mezglu un dzelzceļa staciju tuvumā, veicinot pilsētu iekšējo attīstību, paaugstinot dzīves un mājokļu kvalitāti pilsētu teritorijās, kas ietver esošo ekosistēmu saglabāšanu un jaunu zaļo zonu un biotopu radīšanu;
- atjaunot depresīvus pilsētu rajonus un pilsētu struktūrā veicināt dažādu aktivitāšu un sociālo grupu sajaukšanos, īpaši lielās pilsētās, kur parādās sociālo grupu izolācijas tendences;
- pilsētu ekosistēmu rūpīga apsaimniekošana, īpaši attiecībā uz neapbūvētajām un zaļajām zonām, ūdeni, enerģiju, atkritumiem un troksni;
- efektīvu, bet vienlaicīgi videi labvēlīgāku sabiedriskā transporta veidu attīstība, domājot par ilgtspējīgas mobilitātes nodrošināšanu;
- plānošanas institūciju radīšana visā vietējo pašvaldību teritorijā, lai koordinētu plānošanu un pasākumu īstenošanu atsevišķu pilsētu un apdzīvotu vietu starpā;
- kultūras mantojuma saglabāšana un vērtības palielināšana;
- pilsētu tīkla attīstība.

(52) Jauno dalībvalstu pilsētas saskaras ar īpašām problēmām, kā, piemēram, jautājumu, kā finansēt dzīvojamo namu celtniecību un kā uzturēt un uzlabot dzīvojamo fondu, jo īpaši attiecībā uz rekonstrukciju un piemērošanos jaunajām vajadzībām (pieaugošajam privāto automašīnu skaitam, prasībai pēc arhitektoniskās kvalitātes un arvien pieaugošas enerģijas efektivitātes). Jaunās priekšpilsētu izplešanās un segregācijas tendences, kam pamatā ir neapmierinātais pieprasījums pēc privātajām mājām, iespējams risināt, palielinot būvniecība izmantojamas zemes piedāvājumu pilsētu aglomerācijās.

3. Lauku teritorijas

(53) Lai nodrošinātu neatkarīgu lauku teritoriju kā dzīves, saimnieciskās darbības, atpūtas un dabas telpas attīstību, līdztekus atbilstošo principu ievērošanai tiek ierosināti šādi pasākumi:

- stiprināt telpiskās plānošanas politiku, kas vērsta uz līdzsvara saglabāšanu dažādo lauku teritorijas ietekmējošo procesu starpā (nodarbinātības iespēju dažādošana, lauksaimniecības produkcijas izmaiņas, apmežošana, tūrisms, dabas aizsardzība);
- saglabāt un uzlabot lauku teritoriju resursus ar mērķi dažādot ekonomisko bāzi un mobilizēt vietējos iedzīvotājus, kā arī tautsaimniecībā iesaistītās personas;
- iedrošinot mazās un vidējās pilsētas, kā arī lielākos ciemus, darboties kā pakalpojumu piegādātājiem savu apkārtējo lauku teritoriju iedzīvotājiem un kā vietām, kas piemērotas mazo un vidējo uzņēmumu dibināšanai;
- palielināt lauku teritoriju, un, jo īpaši, mazo un vidējo pilsētu un lielāko ciemu sasniedzamību;
- uzlabot lauku iedzīvotāju dzīves līmeni un padarīt laukus pievilcīgākus visām iedzīvotāju grupām, piemēram, jauniešiem un pensionāriem. Tas prasa lauksaimniecības, mežsaimniecības un derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumu aktīvāku lomu, tiem vairāk jā rūpējas par dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un tālāko attīstību, jānovērš videi nodarītais kaitējums un jārada adekvāta infrastruktūra un jauni pakalpojumi, jo īpaši, tūrisma jomā;
- uzlabot lauku teritoriju augstas kvalitātes lauksaimniecības, mežsaimniecības un amatniecības produktu piedāvājumu un mārketingu;
- veicināt, lai lauksaimnieki un mežsaimnieki zemes izmantošanas paņēmienus un praksi piemēro vietējiem apstākļiem un dod ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un atjaunošanā; gadījumos, kad lauksaimniecības un mežsaimniecības vajadzības atšķiras no dabas un ainavas aizsardzības mērķiem, iespējama kompensāciju izmaksa;
- veicināt augsti kvalificētu darba iespēju radīšanu kā ekonomikas dažādošanas procesa sastāvdaļu, jo īpaši, attīstot nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimniecības, izmantojot jaunākās informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

(54) Daudzās Eiropas Padomes dalībvalstīs liels iedzīvotāju īpatsvars joprojām dzīvo laukos. Ir nepieciešama efektīva lauku attīstības politika, lai novērstu nevēlamu liela mēroga migrāciju no laukiem. Tādēļ ir jāizvirza mērķis dažādot lauku nodarbinātību un nodibināt lauku - pilsētu partnerattiecības. Šajā nolūkā privātajā sektorā ir jāattīsta apstrādes rūpniecības nozares un citas nodarbinātību veicinošas aktivitātes, piemēram, tūrisms. Līdzīgas problēmas ir ezeru rajoniem un arhipelāgu reģioniem, kur arī nepieciešama sadarbība un pieredzes apmaiņa¹⁸.

4. Kalni

(55) Kalnu reģioni Eiropai piedāvā ārkārtīgi lielu potenciālu un veic daudzveidīgas ekoloģiskās, ekonomiskās, sociālās, kultūras un lauksaimniecības funkcijas. Telpiskās attīstības politikai ir īpašā un piemērotā veidā jāpievēršas kalnu reģionu saglabāšanai un attīstībai. Parlamentārā Asambleja un Eiropas Vietējo un reģionālo pašvaldību kongress¹⁹ sociālās kohēzijas stratēģijas kontekstā pievērš lielu uzmanību tieši kalnu reģioniem.

(56) Dažādi telpiskās attīstības politikas pasākumi pilsētu un lauku teritorijām, vienlīdz attiecas arī uz kalnu reģioniem. Tomēr nepieciešams, lai integrēta, tieši uz kalnu reģioniem vērsta politika kļūtu par Eiropas mēroga telpiskās attīstības politikas autonomu daļu, kas būtu vērsta uz saimnieciskās un sociālās attīstības pasākumiem, dabas resursu saglabāšanu un apsaimniekošanu un respektu pret vietējām tradīcijām un kultūrām. Tai jāņem vērā fakts, ka kalnu reģioniem, neskatoties uz to dažādību, kuru nepieciešams saglabāt un veicināt, ir kopējas ekonomiskās, sociālās un vides problēmas, ko nosaka to atrašanās vieta jūras līmeņa, topogrāfija un klimats. Jāņem vērā arī fakts, ka kalnu reģionu vides apstākļi to iedzīvotājiem nozīmē ne vien ierobežojumus, bet arī iespējas, un ir nepieciešams atrast pareizo līdzsvaru starp šo reģionu ekonomisko un sociālo attīstību un vides aizsardzību. Telpiskās attīstības politikai kalnu reģioniem jāņem vērā dažiem kalnu reģioniem piemītošās pārrobežas zonas iezīmes un nepieciešamību īstenot saskaņotu politiku abpus robežai. Zalcburgas 1991. gada Konvencija par Alpu aizsardzību un Eiropas Bioloģiskās un ainavu dažādības stratēģiju ietver svarīgus principus attiecībā uz telpiskās attīstības politiku kalnu reģioniem.

(57) Telpiskās attīstības politikai kā koordinējošajam spēkam ir jāvērs dažādu nozaru politiku uzmanība uz kalnu reģionu īpašiem apstākļiem. Tas attiecas uz:

- ekonomisko politiku, kurai jāveicina diversifikācija un dažādu arodu un mazo un vidējo uzņēmumu attīstība, kas var nodrošināt daudzveidīgu jaunu darba vietu radīšanu, kā arī sadarbība mazo uzņēmumu starpā;
- lauksaimniecību un mežsaimniecību, kur ir jāintensificē mārketinga pasākumi un attīstības politika jābalsta uz augstas kvalitātes produkciju. Jāatbalsta tās lauksaimniecības un mežsaimniecības iniciatīvas, kas dod ieguldījumu vides aizsardzībā un pārvaldē. Jāveicina mežu aizsardzība, attīstība un ilgtspējīga izmantošana;
- jāsekmē un jāatbalsta iniciatīvas, kas veicina augstas kvalitātes tūrisma attīstību, ņemot vērā katra attiecīgā kalnu reģiona dabas, saimniecisko, sociālo un kultūras vidi;
- sabiedrisko pakalpojumu sniegšana, nepieļaujot diskrimināciju attiecībā uz kalnu reģioniem, salīdzinājumā ar pārējo teritoriju;
- dzelzceļa transporta veicināšanu, jo īpaši, attiecībā uz starptautisko un starpreģionālo satiksmi;
- zemes, ūdeņu, gaisa un ainavu aizsardzība, ilgtspējīga pārvaldība un atveseļošana, faunas un floras un to dabiskās dzīves vides saglabāšana;
- kalnu iedzīvotāju identitātes un to kultūras mantojuma bagātības un dažādības saglabāšana un veicināšana.

5. Piekrastes un salu reģioni

(58) Eiropas piekrastes reģioni ir ne vien jutīgas dabas mantojuma teritorijas, bet arī svarīgi saimnieciskās un komercdarbības centri, rūpniecības, enerģijas konversijas vietas, starta punkts jūras un zemūdens resursu izmantošanai un, jo īpaši, pievilcīgas tūrisma teritorijas.

(59) Tā kā tāds liels skaits darbību relatīvi šaurā piekrastes joslā var radīt neskaitāmus konfliktus, ir būtiski izstrādāt šiem reģioniem integrētu un ilgtspējīgu telpiskās attīstības politiku, kura aptvertu ne vien piekrastes zonu, bet arī tai pieguļošās teritorijas. Piekrastes reģionu integrētas apsaimniekošanas koncepcijas uzdevums ir panākt, lai izmantojot dabas resursus piekrastes zonās, tiktu ņemta vērā ekonomisko aktivitāšu un

sociālo un vides prasību mijiedarbība, tādējādi atvieglojot lēmumu pieņemšanas procesu investīciju novērtēšanā. Integrētai piekrastes apsaimniekošanai ir jābūt reģionālās plānošanas sistemātiskam komponentam visdažādākajos iesaistītajos līmeņos. Šajā aspektā īpaši svarīga ir pārrobežu un starptautiskā sadarbība pie jūras esošo valstu starpā.

(60) Vairumam Eiropas salu reģionu, lai gan tie ir ļoti atšķirīgi ģeogrāfiskā novietojuma un attīstības līmeņa ziņā, nāksies piedzīvot papildus problēmas to attīstībā ierobežoto resursu un pieejamības dēļ. Pastāv cieša saikne starp salu reģionu ilgtspējīgu attīstību un stratēģijām, kas vērstas uz to integrāciju starptautiskajos un Eiropas tirgos, tajā pat laikā aizsargājot vietējo identitāti un saglabājot līdzsvaru starp ekonomisko efektivitāti, sociālo taisnīgumu un vides aizsardzību. Jo īpaši svarīgi ir šādi politikas aspekti:

- nodarbinātības iespēju dažādošana, uzlabojot iekšējo resursu izmantošanu un pakalpojumu attīstīšanu, jo īpaši tajās salās, kuras ir pārlieku atkarīgas no tūrisma. Īpaša uzmanība šajā kontekstā jāpievērš ilglaicīgai nodarbinātībai;
- vides kvalitātes kā vietējās identitātes un reģionālās un starptautiskās konkurētspējas stratēģiska elementa uzlabošana. Šajā kontekstā jāpievērš uzmanība rūpnieciskajām aktivitātēm piekrastes valstīs, kuras ietekme sniedzas pāri robežām un var ietekmēt vides kvalitāti salās, jo īpaši Vidusjūras reģionā;
- novatorisku sistēmu attīstīšana ūdens, enerģijas un atkritumu saimniecības jomā, ņemot vērā vietējo resursu nepietiekamību, kā arī vides jutīgumu;
- transporta sakaru uzlabošana uz sauszemi, kā arī starp salām.

6. Eirokoridori

(61) Impulsam, ko vietējai un reģionu ekonomikai devušas investīcijas transporta Eirokoridoru radīšanā, ir milzīga nozīme ("reģionālie stimuli"). No telpiskās attīstības politikas viedokļa šos stimulus nevar uzlūkot vienīgi kā vispārējās transporta infrastruktūras nodrošināšanas elementus. Jāņem vērā arī to mijiedarbība ar apdzīvojuma struktūru, reģionālo ekonomiku, reģionālajiem transporta tīkliem un nepieciešamību pēc vides un ainavu aizsardzības. Tādēļ nevajadzētu uzsākt lielus transporta projektus, iepriekš neizvērtējot to tiešo un netiešo teritoriālo ietekmi. Ir jāīsteno strukturālās plānošanas pasākumi, kas palīdzētu samazināt jebkāda veida negatīvu ietekmi un uzsvērt to pozitīvo ietekmi vietējā un reģionālā līmenī. Šādiem pasākumiem vajadzētu ietvert arī telpiskās un vides ietekmes izvērtējumu plāniem, programmām un projektiem, reģionālās un starpreģionālās infrastruktūras koordināciju, liela mēroga ainavu plānošanu, aizsargājamo zonu vai ceļu, dzelzceļa līniju un kuģošanai izmantojamo ūdensceļu koncentrācijas nodrošināšanu vienā koridorā.

(62) Svarīgākajiem transporta mezgliem, kā, piemēram, autoceļu mezgliem, svarīgākajām stacijām, kravu sadales centriem, lidostām vai iekšzemes ostām var būt īpaša nozīme telpiskajā attīstībā. To ietekme sniedzas pāri to fiziskajām robežām, ietverot visu reģionu. Eirokoridori uzskatāmi par vairāk nekā vienkāršiem transporta koridoriem. Nākotnē uzmanība jāpievērš transporta būvju un apdzīvoto vietu mijiedarbībai, lai panāktu telpiskās attīstības un transporta politikas integrāciju. Ja, izstrādājot visaptverošus plānus, tiks ņemta vērā Eirokoridoru ietekme uz telpisko plānošanu, tas ir, uz urbanizāciju, iedzīvotāju un ekonomiskās attīstības tendencēm, tas palīdzēs radīt ievērojamu pievienoto vērtību sociālajā, vides un saimnieciskajā sfērā.

7. Upju ieleju līdzenumi un palienes

(63) Applūstošie līdzenumi un palienes ir īpašs telpiskās plānošanas izaicinājums, jo tās ir koncentrētas relatīvi šaurās joslās. Tām ir raksturīgi nozīmīgi un ļoti vērtīgi dabas elementi (ūdensteces, mitrāji ar bagātām un jutīgām ekosistēmām un augstas kvalitātes ainavas, utt.) un intensīva, daudzveidīga cilvēku darbība, kā, piemēram, rūpnieciskā ražošana un pilsētu apbūve, transporta infrastruktūra un satiksmes plūsmas, enerģijas ražošana, ieskaitot hidroelektrostacijas un atomelektrostacijas, smilšu un grants karjeri, regulētas ūdensteces, nosusināšana, atpūtas aktivitātes un atpūtas iestādes. Samērā bieži tās ir kultūrainavas, kas veidojušās gadsimtu gaitā un kam piemīt augsts ekonomiskais un ekoloģiskais potenciāls. Telpiskās plānošanas ieguldījums, lai samazinātu periodisku teritoriju applūšanu, kas arvien no jauna skar Eiropas upju sistēmas, vēl nav pietiekami apzināts. Šajā kontekstā būtu jāņem vērā viss upju sateces baseins. Tādējādi būtu iespējams samazināt ekonomikai nodarīto kaitējumu.

(64) Integrētā telpiskās attīstības politikā tiek izvērtēts un samazināts konflikts starp dažādajām applūstošo teritoriju funkcijām. Īpaši svarīgi ir šādi elementi:

- īpaši jutīgo ekosistēmu aizsardzība;
- ūdens sistēmas ilgtspējīgāka apsaimniekošana visā upju sateces baseinā, īpaši pievēršot uzmanību ūdens kvantitātei, kas būtu jāsaista ar gultnes, upju un to pieteku saglabāšanu, infiltrāciju un pretestību;
- ūdens sistēmu apsaimniekošanas visā upju sateces baseinā integrācija telpiskajā plānošanā dažādos līmeņos;
- applūšanas un ūdens piesārņojuma novēršana, veicinot sadarbību integrētas un ilgtspējīgas pārrobežu un transnacionālo upju baseinu apsaimniekošanas jomā;
- pilsētu izplešanās ierobežošana ekoloģiski vērtīgās teritorijās un tādās teritorijās, kuras pakļautas plūdu riskam;
- tādu programmu izstrāde, kas vērstas uz to, lai tiktu saglabātas nedaudzās dabiskās vai daļēji dabiskās upes, kādas vēl ir saglabājušās Eiropā, galvenokārt jaunajās dalībvalstīs.

8. Neizmantotās rūpnieciskās un militārās zonas

(65) Eiropā ekonomikas globalizācija ir novedusi pie daudzu rūpniecisko uzņēmumu novecošanās un attiecīgo teritoriju pamešanas. Drošības stratēģijas izstrādes un militāro spēku samazināšanas rezultātā visā Eiropā ir vērojamas pamestas militārās teritorijas, kam ir jāatrod jauns pielietojums. Telpiskās attīstības politikas uzdevums ir atveseļot bijušās rūpnieciskās un militārās teritorijas un to apkārtni, un padarīt tās izmantojamās citiem nolūkiem, lai izvairītos no jaunu zemju apbūves, kas ir mazāk pieņemami no vides viedokļa. Šeit jāpiemēro pilsētu teritorijām paredzētie telpiskās attīstības politikas pasākumi, lai radītu pievilcīgu vidi investīcijām. Ekonomiskā dažādošana ir jo īpaši jāveicina ar šādu pasākumu palīdzību:

- rūpnieciski piesārņoto teritoriju revitalizācija;
- lielo un mazo pilsētu revitalizācija industriālajos reģionos, jo īpaši nodrošinot pakalpojumus, attīrot piesārņotās industriālās zonas un uzlabojot pilsētvidi;
- bez darba palikušo strādnieku pārkvalifikācija un tālākizglītība;
- tehnopoļu un tehnoloģisko centru attīstība, kas nodarbotos ar tehnoloģijas nodošanu un jaunu uzņēmumu, kas izmanto modernas tehnoloģijas, radīšanu;
- sasniedzamības uzlabošana un informācijas un telekomunikāciju tehnoloģiju attīstība;

- starpreģionu un starpvalstu sadarbības organizēšana, lai samazinātu izolāciju un radītu jaunas iniciatīvas un jaunus stimulus ekonomiskajam pieaugumam.

9. Pierobežas reģioni

(66) Pārrobežu sadarbība Eiropas Padomes veco dalībvalstu starpā telpiskās plānošanas jomā pēdējo desmitgažu laikā ir ievērojami attīstījusies, pateicoties valstu, reģionu un vietējo pašvaldību centieniem. Pašlaik pārrobežu sadarbība ir īpašs izaicinājums jaunajām dalībvalstīm, ņemot vērā, ka to robežas vairākus gadu desmitus ir bijušas slēgtas un pierobežas reģioni pamatā ir bijuši lielā mērā izolēti no pārējās teritorijas. Pārrobežu sadarbības attīstība ir svarīgs priekšnoteikums pierobežas rajonu ekonomiskajai attīstībai un to politiskajai un sociālajai kohēzijai, jo īpaši tādēļ, ka abpus to robežām dzīvo liels skaits minoritāšu. Šajā laikā visā kontinentā ir izveidoti aptuveni 140 Eiroreģioni, kuru uzdevums ir sagatavot ceļu pārrobežu sadarbībai.

(67) Telpiskās attīstības politika pierobežas reģionos un pārrobežu sadarbība ietver nepieciešamību izstrādāt vienotu pieeju attīstībai pārrobežu struktūrshēmu un kopēju plānu veidā. Īpaša uzmanība ir jāvelta:

- pārrobežu transporta un telekomunikāciju infrastruktūras un pakalpojumu attīstīšanai;
- pārrobežu dabas resursu saglabāšanai un ilgtspējīgai izmantošanai (it īpaši kalnu un piekrastes reģionu, mežu un mitrāju, utt. gadījumā);
- pārrobežu dimensijai, nodrošinot sabiedriskos un privātos pakalpojumus;
- pārrobežu teritorijās esošo lielo un mazo pilsētu un etnisko kopienu apdzīvoto vietu saskaņotai plānošanai;
- nodarbinātības aptvēruma zonu organizēšanai pierobežas reģionos;
- cīņai pret pārrobežu piesārņojuma ietekmi.

VI. Sadarbības stiprināšana Eiropas Padomes dalībvalstu starpā un reģionu, pašvaldību un pilsoņu līdzdarbība

1. Uz attīstību orientētas telpiskās plānošanas radītās iespējas

(68) Telpiskā plānošana ir politisks uzdevums, kas ietver sadarbību un līdzdalību šajos procesos. **“Pamatprincipi”** ir pamats to projektu un pasākumu izvērtēšanai, kuri ir svarīgi no telpiskās attīstības politikas viedokļa un kuri ietekmē vairākas valstis. Strukturālo un telpisko pasākumu lielā daudzveidība telpiskās attīstības politikas kontekstā prasa nodrošināt starpdisciplināru integrāciju un sadarbību atbilstošu politisko spēku un varas orgānu starpā. To uzdevums ir radīt bāzi starptautiska, starpreģionāla un starpkopienu rakstura lēmumiem. Ir jāizvairās no pretrunām un jāstiprina kopīgi centieni. Ilgtermiņa liela mēroga plānošanas koncepcijām, kas sniedzas pāri nacionālajām robežām, ir jāpiedāvā visu aptveroša uz nākotni vērsta attīstības perspektīva katram reģionam, kas var kalpot kā atskaites punkts atsevišķiem projektiem un pasākumiem. Tas ir jo īpaši svarīgi attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm, kur attīstība pašlaik bieži balstās uz projektiem, kurus vietējā līmenī virza starptautiskas un nacionālas institūcijas, lai gan šādi projekti vēl nav integrēti plašākās attīstības pamatnostādņēs, un nenotiek pietiekamas konsultācijas ar iedzīvotājiem un vietējām varas iestādēm.

2. Eiropas mēroga sadarbības attīstība, balstoties uz Pamatprincipiem

(69) Dažas Eiropas teritorijas jau ir ieguvušas sākotnējo sadarbības pieredzi telpiskās attīstības jomā. Eiropas telpiskās attīstības perspektīvas (*ETAP*) apstiprināšana bija nozīmīgs solis pretim tālākai sadarbībai nākotnē, ko spēra ES dalībvalstis. Baltijas reģionā Telpiskās plānošanas ministru konference ir ieteikusi virkni pasākumu, kas vērsti uz Baltijas reģiona telpiskās attīstības vīzijas īstenošanu (*VASAB 2010*). Īstenojot *VASAB 2010+* projektu, šī telpiskā vīzija tiek koriģēta, pamatojoties uz jaunāko pieredzi un informāciju, un pārveidota par pārstrādāto rīcības programmu reģiona telpiskās attīstības jomā. Tādā veidā tiek definētas prioritātes *INTERREG* IIIB Kopienas iniciatīvas programmai laika periodam no 2000. līdz 2006. gadam un tiek sagatavoti svarīgākie projekti. Cieša sadarbība telpiskās plānošanas jomā uzsākta arī Centrālajā, Adrijas jūras, Donavas un Dienvidaustrumu Eiropas telpā (*CADSES*). Šajā kontekstā uzziņu dokuments ir ziņojums “Integrētas telpiskās plānošanas stratēģijas” (*VISION PLANET*), ar kuru iepazīstināja grupa ekspertu. Vidējā laika posmā šajā sadarbībā jāiesaista visas Eiropas Padomes dalībvalstis, kā, piemēram, valstis, kas robežojas ar Melno jūru un Kaukāza reģiona valstis, kā arī citi Krievijas Federācijas reģioni.

(70) Jānodrošina intensīvāka sadarbība telpiskās attīstības jomā starptautisko organizāciju, jo īpaši, Eiropas Padomes un Eiropas Savienības institūciju starpā. ES Telpiskās plānošanas ministru tikšanās reizē Tamperē (Somijā, 1999. gadā) ES dalībvalstis un Eiropas Komisija ierosināja nostiprināt politisko un tehnisko sadarbību ar kandidātvalstīm un kaimiņos esošajām ES dalībvalstīm. Uz šo ierosinājumu nepieciešams reaģēt pozitīvi.

(71) Ņemot vērā pašlaik esošās telpiskās attīstības sadarbības institūcijas, nākotnes sadarbības pasākumu plānošanā ieteicams virzīties uz priekšu soli pa solim un paļauties uz esošajām sadarbības struktūrām un pieredzi, izmantojot to specifisko pieredzi. Starptautiskās sadarbības jomas ir attīstījušās ES *INTERREG* programmas kontekstā (skat. kartes Pielikumā)²⁰, tās aptver vairumu Eiropas Padomes dalībvalstu. Izvēlētie projekti vērsti uz to, lai atvieglotu ne vien Eiropas Telpiskās attīstības perspektīvas (*ETAP*), bet arī Pamatprincipu īstenošanu.

(72) Eiropas Savienība nodrošina arī konkrētu atbalstu telpiskajai attīstībai trešajās valstīs, izmantojot *Phare*, *TACIS*, *MEDA*, *SAPARD* un *ISPA* programmas. ES jānāk klajā ar atbilstošiem ierosinājumiem *INTERREG* programmu koordinācijai ar šīm palīdzības programmām, lai veicinātu starptautisko, starpreģionu un pārrobežu sadarbību ES reģionu un trešo valstu teritoriju starpā.

(73) Salīdzināmas telpiskās informācijas sagatavošana reģionu griezumā, jo īpaši Eiropas Padomes jaunajās dalībvalstīs, ir jo īpaši svarīga kā pirmais solis starptautiskajā un pārrobežu attīstībā. Tas varētu veidot bāzi salīdzinošai telpiskās attīstības tendenču analīzei (telpiskajam monitoringam) visās Eiropas Padomes dalībvalstīs. Telpiskajam monitoringam ir jāaplūko ne vien kvantitatīvie rādītāji, bet arī kvalitatīvā informācija, jo īpaši attiecībā uz endogēnajiem resursiem un reģionu potenciālu. Pieejai ir jābūt cik vien iespējams pragmatiskai, ir tehniski jāorganizē nelielas ekspertu grupas no katras dalībvalsts. Tendenču analīze ir jāveic ik gadus par ierobežotu jautājumu skaitu, paralēli veicot arī atklāto faktu salīdzinošu sintēzi. ECE un ESAO jau ir devušas svarīgu ieguldījumu, kuru nepieciešams attīstīt tālāk.

(74) Bez tam ar telpiskās attīstības politiku saistītus projektus var atbalstīt arī starptautiskās finansu institūcijas: Pasaules Bankai, Eiropas Padomes Attīstības Bankai,

Eiropas Rekonstrukcijas un Attīstības Bankai un Eiropas Investīciju Bankai vajadzētu ciešāk iesaistīties Eiropas sadarbības aktivitātēs telpiskās attīstības jomā.

3. Horizontālā sadarbība

(75) Telpiskās attīstības projektu sagatavošanā horizontālā sadarbība ar nozaru politikām, kam ir nozīmīga ģeogrāfiskā ietekme (kā, piemēram, transporta, lauksaimniecības un vides politikas), ir jo īpaši svarīga. Lai labāk jau agrīnā stadijā varētu izvērtēt sektoru ietvaros pieņemto lēmumu ietekmi lielākā mērogā, dažādās dalībvalstīs tiks pielietotas tādas procedūras kā lielo infrastruktūru projektu "reģionālās ietekmes novērtējums". Īpaši svarīgs horizontālās sadarbības uzdevums ir attīstības projektu pārrobežu koordinācija Eiropas dalībvalstu starpā, ieskaitot to reģionālās un vietējās varas iestādes.

(76) Tomēr horizontālā sadarbība neaprobežojas tikai ar nozaru politikām, kas attiecas uz infrastruktūru. Tā attiecas arī uz ekonomikas, finanšu un sociālo politiku kopumā. Dažādie telpiska rakstura apstākļi un teritoriālā ietekme, kas sagaidāma no to programmām un pasākumiem, ir jāņem vērā jau no paša sākuma, kad tiek sagatavoti lēmumi šajās nozarēs.

4. Vertikālā sadarbība

(77) Eiropas telpiskās attīstības politikai jo īpaši svarīga ir sadarbība dažādo administratīvo līmeņu starpā. Tā jāorganizē tādā veidā, lai ļautu vietējām un reģionālajām varas iestādēm nospraust savus telpiskās attīstības mērķus attiecībā uz pasākumiem, kuri tiek izlemti augstākā līmenī, kamēr savukārt valsts pārvaldes iestādēm, pieņemot savus lēmumus, jāņem vērā reģionālajā un vietējā līmenī ierosinātie mērķi, plāni un projekti (savstarpīguma princips).

(78) Kamēr valsts pārvalde pamatā koncentrējas uz vispārējiem transnacionālas, nacionālas un starpreģionālas nozīmes jautājumiem, reģionālais līmenis kopā ar vietējām varas iestādēm un sabiedrību ir atbildīgs par telpiskās attīstības ilgtspējības un saskaņotības nodrošināšanu. Visiem līmeņiem ir jādarbojas kopā, lai nodrošinātu ilgtspējīgu telpisko attīstību.

(79) Subsidiaritātes un savstarpīguma principi telpiskās attīstības politikā var funkcionēt vienīgi tad, ja reģionālajam līmenim tiek dotas pienācīgas pilnvaras. Saskaņā ar Eiropas Vietējo pašvaldību hartu un Eiropas Reģionālo pašvaldību hartas projektu reģionālajām un uz vietējām pašvaldībām ir īpaša atbildība par telpiskās attīstības politiku.

(80) Tāpēc arī subsidiaritātes un savstarpīguma principu pareizs pielietojums ir jo īpaši svarīgs visām Eiropas Padomes dalībvalstīm. Lai gan vairumā veco Eiropas Padomes dalībvalstu pēdējo desmitgažu laikā reģionalizācija ir spērusi nozīmīgu soli uz priekšu, jaunās dalībvalstīs vēl tikai uzsāk reģionālo pārvaldes iestāžu izveidi. Domājot par ekonomiskās attīstības ģeogrāfisko polarizāciju un pieaugošajām reģionālajām atšķirībām daudzās jaunajās dalībvalstīs, politiskās un administratīvās sistēmas reģionālā līmeņa nostiprināšana ir ārkārtīgi svarīga, lai panāktu ilgtspējīgāku un reģionāli sabalansētāku reģionālās attīstības formu.

(81) Pieaugoša sadarbība, jo īpaši Eiropas Padomes veco un jauno reģionu un pilsētu starpā, kā, piemēram, reģionālo saskaņoto līgumu formā, ir ārkārtīgi lietderīga. Jaunajām dalībvalstīm ir ievērojama telpiskās plānošanas un attīstības pieredze. Tomēr to pieredze joprojām ir ierobežota attiecībā uz veidiem, kādā tirgus spēki iespaido telpiskās attīstības procesus, transnacionālās telpiskās plānošanas izaicinājumus un ar tiem saistītās

procedūras koordinācijas pasākumiem. Zināšanu un tehniskās palīdzības nodrošināšanai telpiskās plānošanas institūcijām ir jāklūst par veco un jauno dalībvalstu sadarbības sistemātisku un neatņemamu sastāvdaļu. Nekavējoties ir jāizstrādā apmācības programma šajā jomā.

5. Plaša sabiedrības līdzdalība telpiskās plānošanas procesā

(82) Jau 1983. gadā Eiropas Reģionālās/ telpiskās plānošanas harta vērsa uzmanību uz nepieciešamību pēc aktīvas sabiedrības līdzdalības telpiskās plānošanas procesā. Tālākie gadi šo nepieciešamību ir apstiprinājuši. Līdztekus šādai līdzdalībai vietējos, reģionālos un starpreģionālos projektos par nepieciešamību ir kļuvusi Eiropas sabiedrības un sociāli ekonomisko procesu virzītāju līdzdalība, piemēram, caur nevalstiskajām organizācijām. To līdzdalība jau agrīnā procesa stadijā lielā mērā palīdz ne vien palielināt plānošanas procesa efektivitātes izredzes, bet arī palīdz izvairīties no neproduktīvām investīcijām. Sabiedrības atbalsts ir ļoti svarīgs ne vien vietējo un reģionālo iniciatīvu sekmīgai īstenošanai, bet rada arī dinamisku vidi investoriem no ārienes un saimniecisko procesu dalībniekiem. Jaunākās paaudzes iesaiste plānošanas procesā palielina iespēju ieinteresēt sabiedrību sava dzimtā reģiona ilgtermiņa plānošanā un efektīvā un novatoriskā līdzdalībā. Tas ir ārkārtīgi svarīgi, lai panāktu lielāku atbalstu “Eiropas idejai”.

Ieskats nākotnē

(83) Eiropas telpiskā integrācija ir nepārtraukta, no sīkiem soļiem sastāvoša procesa rezultāts, kurā ārkārtīgi nozīmīgu lomu spēlē sadarbība, kas sniedzas pāri atsevišķu valstu robežām, Eiropas Padomes dalībvalstu un, jo īpaši Eiropas reģionu un pašvaldību starpā. Kā vienotas Eiropas vīzija **Pamatprincipi** ir politikas atsauces dokuments dažādiem telpiskās attīstības pasākumiem un iniciatīvām, kas notiek Eiropas kontinentā, bet, jo īpaši, transnacionālajai un starptautiskajai sadarbībai. Eiropas reģionālās plānošanas ministru konferences (*CEMAT*) telpiskās attīstības aktivitātes Eiropas Padomes ietvaros veido nozīmīgu bāzi Eiropas harmoniskai integrācijai, pievēršot uzmanību demokrātijas un sociālās kohēzijas teritoriālajai dimensijai. Pieņemot **“Pamatprincipus Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai”** un ņemot tos vērā telpiskās attīstības politikas lēmumos, tiks ievērojami veicināta Eiropas mēroga sadarbība, kas vērsta uz reģionāli sabalansētu un ilgtspējīgu Eiropu.

Piezīmes

(1)

Eiropas Padome, Eiropas reģionālās plānošanas ministru konferences (*CEMAT*): “Eiropas Reģionālās/ telpiskās plānošanas harta”, pieņemta 1983. gada 20. maijā Torremolinosā, Spānijā.

(2)

Eiropas Padomes dalībvalstu un valdību vadītāju galotņu tikšanās Strasbūrā 1997. gada 10. – 11. oktobrī, noslēguma deklarācija.

(3)

Turpat: Rīcības plāns

(4)

Eiropas Pamatprincipu konvencija par pārrobežu sadarbību vietējo kopienu un pašvaldību starpā. 1980. gada 21. maijs.

(5)

Eiropas Reģionālās plānošanas stratēģija, pieņemta *CEMAT* 6. sesijā 1988. g. Lozannā, Strasbūra, 1992. gads.

(6)

Eiropas Vietējo pašvaldību harta. Strasbūra, 1985. gada 15. oktobris

(7)

Skat. Eiropas vietējo un reģionālo pašvaldību kongress: 34. rekomendācija (1997. g.) par Eiropas Reģionālo pašvaldību hartas projektu, 1997. gada 5. jūnijs.

(8)

Eiropas telpiskās attīstības perspektīva, pieņemta Neoficiālajā telpiskās attīstības ministru padomē Potsdamā, Vācijā 1999. gada maijā.

(9)

Baltijas Darba kārtība 21 Baltijas jūras reģionam, pieņemta Baltijas jūras padomes ārlietu ministru 7. konferencē Nīborgā, Dānijā 1998. gada jūnijā.

(10)

“Vīzija un stratēģijas apkārt Baltijas jūrai 2010 - Par telpiskās attīstības pamatnostādņēm Baltijas jūras reģionā”. Baltijas jūras valstu telpiskās attīstības ministru 3. konference, Tallina, 1994. gada decembris.

“No koncepcijas uz rīcību”. Baltijas jūras valstu telpiskās attīstības ministru 4. konference, Stokholma, 1996. gada oktobris.

(11)

Otrais Beneluksa struktūrplāns, Brisele, 1998. g.

(12)

Stratēģijas integrētai telpiskai attīstībai Centrāleiropā, Adrijas jūras un Donavas baseinā”, pieņemtas projekta ekspertu padomes 4. seminārā, Vīnē, 2000. gada janvārī

(13)

Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību jeb Bernes Konvencija, 1979. gads

(14)

Viseiropas Bioloģiskās un ainavu daudzveidības stratēģija, pieņemta Ministru konferencē “Vide Eiropai”. Sofija, 1995. gada oktobris

(15)

11. *CEMAT* Kiprā 1997. gadā Rezolūcijas nr. 2 īstenošana

(16)

Direktīva “Flora, fauna, biotopi”. Padomes Direktīva 92/EEC, 1992. gada 21. maijs par dabisko biotopu un sugu saglabāšanu. O.B. L206/7, 1992. gada jūlijs

(17)

Cf. Eiropas Ainavu konvencija, MK (2000. g.) 98. g. pārstrādāta, pieņemta Ministru vietnieku komitejas 718. sanāksmē 2000. gada 19. jūlijā

(18)

Lēmums par tālāko kārtību saistībā ar Parlamentārās Asamblejas 1296. rekomendāciju (1996) par “Eiropas lauku teritoriju hartu” tiks pieņemts pēc 12. *CEMAT* sanāksmes

2000. gada 7./ 8. septembrī, saskaņā ar Ministru Pārstāvju Komitejas lēmumu, kas pieņemts 1999. gada 1.-2. jūlijā

(19)

Skat. Eiropas vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa 14. rekomendāciju (1995) un 75. rekomendāciju (2000), kā arī Parlamentārās Asamblejas 1274. rekomendāciju. Lēmums par tālāko rīcību saistībā ar šīm rekomendācijām tiks pieņemts pēc 12. *CEMAT* sanāksmes 2000. gada 7./ 8. septembrī, saskaņā ar Ministru Pārstāvju Komitejas lēmumu, kas pieņemts 1999. gada 1.-2. jūlijā

(20)

Komisijas paziņojums dalībvalstīm 2000. gada 28. aprīlī, kurā noteiktas vadlīnijas Kopienas Iniciatīvai par Transeiropas sadarbību, kuras uzdevums ir veicināt harmonisku un sabalansētu Eiropas teritorijas attīstību *Interreg III* (EIROPAS KOPIENU OFICIĀLAIS BIĻETENS, 2000./ C 143/08, 2000. gada 23. maijs, 6.-29. lpp.).

1. karte

Eiropas Padomes dalībvalstis

X Eiropas Padomes dalībvalstis

X Valstis, kas pretendē uz pilntiesīgu dalību Eiropas Padomē

X Citas valstis

2. karte

Viseiropas transporta tīkls

Transeiropas transporta tīkls, Viseiropas transporta koridori un zonas

Eiropas Padomes dalībvalstis, un valstis, kas kandidē uz pilntiesīgu dalībvalstu statusu

Citas valstis

Transeiropas transporta tīkls

Esošais Plānotais

Ceļi

Dzelzceļi

Viseiropas transporta koridori

- I Helsinki- Tallina- Rīga- Kauņa- Varšava
Atzarojums A: Rīga- Kaļiņingrada- Gdaņska
- II Berlīne- Varšava- Minska- Maskava- Nižņijnovgoroda
- III Berlīne/ Drēzdene- Vroclava- Katovice- Krakova- Ļvova- Kijeva
- IV Drēzdene/ Nirnberga- Prāga- Vīne/ Bratislava- Giora- Budapešta- Bukarestē-
Arada- Krajova/ Konstanca- Sofija- Saloniki/ Plovdiva- Stambula
- V Venēcija- Triesta/ Kopera- Ljubļana- Maribora
Slovēnijas/ Ungārijas robeža- Budapešta
Ungārijas/ Ukrainas robeža- Užgoroda- Ļvova (Kijeva)
Atzarojums A: Bratislava- Žilina- Košice- Užgoroda
Atzarojums B: Rijeka- Zagreba- Horvātijas/ Ungārijas robeža- Budapešta
Atzarojums C: Plocka- Sarajeva- Osijeka- Budapešta
- VI Gdaņska- Katovice- Žilina
Atzarojums A: Grudziejondza- Poznaņa
Atzarojums B: Katovice- Ostrova- Koridors IV
- VII Donava
- VIII Durreša- Tirāna- Skopje- Sofija- Plovdiva- Burgasa- Varna
- IX Helsinki- Sanktpēterburga- Maskava/ Pleskava- Kijeva- Ļubaševka-
Kišiņeva- Bukarestē- Dimitrovgrada- Aleksandrupole
Atzarojums A: Ļubaševka- Odesa
Atzarojums B: Kijeva- Minska- Viļņa- Kauņa- Klaipēda/ Kaļiņingrada
- X Zalcburga- Fillaha- Ļubļana- Zagreba- Belgrada- Niša- Skopje- Saloniki
Atzarojums A: Grāca- Maribora- Zagreba
Atzarojums B: Belgrada- Novi Sad-- Budapešta
Atzarojums C: Niša- Sofija- IV koridors
Atzarojums D: Bitola- Florina- Via Egnatia- Igumenica

Viseiropas transporta zonas

Barenca Eiro-Arktiskā transporta zona

Melnās jūras baseins transporta zona

Vidusjūras baseins transporta zona

Adrijas/ Jonijas jūras transporta zona

Avoti: Viseiropas Satiksmes Ministru konferences lēmumi, Eiropas Savienība, darba grupa "Transporta infrastruktūras vajadzību izvērtējums (TINA)" ES asociētajās valstīs. Dalībvalstu salas un aizjūras teritorijas nav attēlotas vai attēlotas daļēji.

3. karte

Sociālā kohēzija Eiropā

Sociālo kohēziju Eiropā ataino “Tautas attīstības indekss”, kas sagatavots visām Apvienoto Nāciju Organizācijas dalībvalstīm ANO Attīstības Programmas ietvaros. Šis indekss sastāv no šādiem trim rādītājiem, no kuriem katram ir vienāds svars:

- mūža ilgums
- izglītība
- ienākumi

Vērtības ir robežās no 0 līdz 1.

Teritorijas, kurās indikators ir zems, parasti ir tās, kurās ir zems dzīves ilgums, vāja iesaiste izglītībā un zemi ienākumi uz vienu iedzīvotāju. Atšķirībā no pārējiem pasaules reģioniem, Eiropā attīstības atšķirības galvenokārt var izskaidrot ar atšķirīgajiem ienākumu līmeņiem un daļēji ar īsāku dzīves ilgumu.

- zem 0,73
- no 0,73 līdz 0,80
- no 0,80 līdz 0,87
- augstāks par 0,87
- Par šo Eiropas Padomes dalībvalsti vai kandidātvalsti dati nav pieejami

Avots: ANO Attīstības Programmas Pasaules attīstības ziņojums, 1999. g.
Dalībvalstu salas un aizjūras teritorijas nav pilnībā attēlotas vai attēlotas daļēji.

1. tabula

Pielikums

Eiropa salīdzinājumā ar pārējiem pasaules reģioniem

	Iedzīvotāji tūkstošos, 1995. g.	Procentos no pasaules iedzīvotājiem, 1995. g.	IKP 1995. gada tirgus cenās, 1000 miljardos dolāru tekošajās cenās	Procentos no pasaules produkcijas, 1995. g.	IKP tirgus cenās/ uz iedz. 1995., dolāros tekošajās cenās	Tiešās ārvalstu investīcijas 1994.-1996. g. (miljonos ASV dolāru)	Procentos no kopējā investīciju apjoma	Tiešās ārvalstu investīcijas 1994.-1996. g. ASV dolāros uz iedzīvotāju
Eiropa No tā: Iestājušās Eiropas Padomē līdz 1990.g. Iestājušās Eiropas Padomē pēc 1990.g. Kandidātvalstis Japāna un Korejas Republika, no tā Japāna ASEAN MERCOSUR NAFTA no tā: Kanāda un Meksika ASV Pasaulē								

Avots: Pasaules Banka: Pasaules ekonomiskie rādītāji 1998. gadā, Apvienotās Nācijas: Statistikas gadagrāmata, 42. izdevums, 1995. gadā

2. tabula

Reālais IKP uz iedzīvotāju PPP izteiksmē (\$ 1997. g.)

Reālais IKP uz iedzīvotāju (PPP \$) 1997. g.	Reālais IKP uz iedzīvotāju (PPP \$) 1997. g.
Albānija Beļģija Bulgārija Dānija Vācija Igaunija Somija Francija Gruzija Grieķija Īrija Islande Itālija Horvātija Latvija Lietuva Luksemburga Malta Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Moldova Nīderlande Norvēģija Austrija Polija Portugāle Rumānija Krievijas Federācija Zviedrija Šveice Slovākijas Republika Slovēnija Spānija Čehijas Republika Turcija Ukraina Ungārija Lielbritānija Kipra

Dati par Andoru, Monako, Sanmarīno nav pieejami

Avots ANO Attīstības Programmas Pasaules attīstības ziņojums, 1999. g.

ES kopienas iniciatīva Interreg III B: Alpu sadarbības telpa

- ES reģioni Visas teritorijas ir indikatīvas
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Arhimeda sadarbības telpa

- ES reģioni
- MEDA* valstis
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Atlantijas sadarbības telpa

ES reģioni

Visas teritorijas ir indikatīvas

Teritorijas ārpus ES

ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg III B: CADSES* – Viduseiropas, Adrijas, Donavas un Dienvidaustrumu Eiropas sadarbības telpa

- ES reģioni Visas teritorijas ir indikatīvas
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts
(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),
28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Ārpus kontinenta un aizjūras sadarbības telpas

- ES reģioni
- ES dalībvalstis
- Valstis, kas neiekļaujas ES

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Ziemeļu perifērijas sadarbības telpa

- ES reģioni
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Ziemeļjūras sadarbības telpa

- ES reģioni Visas teritorijas ir indikatīvas
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Ziemeļrietumu Eiropas sadarbības telpa

- ES reģioni
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Baltijas jūras sadarbības telpa

- ES reģioni Visas teritorijas ir indikatīvas
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts
(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),
28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Dienvidrietumu Eiropas sadarbības telpa

- ES reģioni Visas teritorijas ir indikatīvas
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00

ES kopienas iniciatīva *Interreg* III B: Vidusjūras rietumu sadarbības telpa

- ES reģioni Grieķija var piedalīties tajā programmas daļā, kas nosaka šīs telpas stratēģiju
- Teritorijas ārpus ES
- ES dalībvalstis

Avots: Eiropas Komisija/Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_en.htm),

28/04/00